

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԲԱՆԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՈՒՐԲԱԹ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 1859

ՈՒՒ 613

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Տերութեանց գեապանած ողբը, ըստ երեմանց-
պիտի չկրնայ գումարուիլ յունիւարի 5ին ըստ
նոր տուժարի, ինչպէս որ կրկարծու էր, այլ հաղոր-
թէ նոյն ամսոյն 15ին կամ 20ին պիտի ժողովուի-
քանդի զանազան տէրութեանց լիակատար իշխա-
նութիւն ունեցող գեապանները տակաւին ա-
մենքն ալ ընտրուած և որոշուած չեն, և այս
դժուարութիւնը պատճառ պիտի ըլլայ քիչ մը
ուշացնելու յիշեալ ժողովոյն գումարումը:

Կերի թէ տէրութեանց ժողովոյն մէջ իտա-
լական խնդրոյն կարգադրութեան ի դատ ուրիշ
քաղաքական գործոց վրայոք խորհրդակցութի-
ւն և քննութիւն պիտի չըլլայ: Թէպէտ և ի սկզբ-
բան զրուցուեցաւ թէ զանազան տէրութեանց
մէջ ի կախ մնացած քանի մը դժուար խնդիր-
ներն ևս, և յատկապէս Սուէզի ջրանցքին խն-
դիրը պիտի որոշուին այս ժողովոյն մէջ, քայքայ
չենք կարծեք թէ Նիզիւն, որ իւր ամեն զօրու-
թեամբ կուզէ գէտ գնել յիշեալ ջրանցքին
գործադրութեանը, հաճութիւն տայ որ տէրու-
թեանց ժողովոյն մէջ քննուի այս գործը:
Վասնզի Վաղղիան, Ռուսիան, Լատուիան, Բու-
սիան և Սարաւենիան արգէն համաձայն ըլլալով
Սուէզի պարանոցին բացուելուն վրայոք, Նիզ-
իւն մինակ պիտի մնայ և հետեւաբար պիտի
չկրնայ իւր խաբը յառաջ տանելու:

Այս խնդիրը, կըսէ Սուէզի Վաղղիան որ
լորտ Բէլլընթիւնին բերանն է, երեք տեսութե-
պիտի նկատուիլ և քննուիլ: Ի մասին գործա-
դրութեան, անգործագրելի և անհնարին կը հա-
մարի: Վաճառականութեան շահոյցը նկատ-
մամբ, վնասակար է կըսէ, և իւր յառաջ բերած
պատճառները զօրաւոր փաստերով կը հաստատէ:
Երբորդ տեսութիւնը որ ամենէն գլխաւորն է,

քաղաքական և զինուորական տեսութիւնն է,
և այս նկատմամբ Սուէզի Վաղղիան կառավար-
ութիւնը ամենեւին թոյլ պիտի չտայ որ Սուէզի
ջրանցքը շինուի, ըստորում Վաղղիայ ազգեցու-
թիւնը պիտի աւելնայ Նիզիւնի և չնչկատա-
նի մէջ: «Սուէզի Վաղղիան առաջարկութիւնը,
կըսէ յիշեալ անգղիացի օրագիրը, կուզէ յա-
ջողի, կամ կուզէ անոր գործադրութիւնը շատ
տարիներ երկարի, կուզէ վաճառականութեան
համար մեծ շահերու աղբիւր մը ըլլայ կամ առե-
տրական մտացածին յոյս մը ըլլայ, որպէս և
ըլլայ, այս գործը քաղաքական և զինուորական
ճանաչելի հետեւութիւն մը ունի: Այս գոր-
ծը յառաջ պիտի տանի Օրբէանի ցեղին դիտա-
ւորութիւնը, զոր ըստ Բէլլընթիւն 1840ին ջնջեց-
այն ինչ ի գործ դրուելու վրայ էին: Սա այս
բանին մէջ կրկայնայ Սուէզի ջրանցքին առա-
ջարկութեան սկիզբը և վերջը, զոր վաճառակա-
նութեան և քաղաքականութեան յառաջագոյն
ճաղիկուն պերճաւորք քաղաքականութեանը
կուզէ ծածկել: . . . Նիզիւն օգտիցը հակա-
ռակ է նպատակաւոր ըլլալ այնպիսի առաջար-
կութեան մը որ կատարելապէս անհնարին և ան-
գործադրելի է, կամ որ անոր գործադրութեան
Վարդանէշներ կամ եզրկտական շարքալծա մը
պիտի ծագի: Վաղղիայ յատուկ օգտին համար:
Այսպիսի վախճանի մը ըստ Բէլլընթիւնին բա-
ղաբանութիւնը չկրնար հաւանութիւն տալ»:

Լոնտոնի Օպերէլը օրագիրը խրատ կուտայ
Նիզիւն կառավարութեանը որ չըլլայ թէ Վաղղ-
իւն տէրութեանը հետ աւելուի Սուէզի ջրանց-
քին պատճառաւ:

Կըսուի թէ Նիզիւն արտաքին գործոց պաշ-

(Ս) Բորնի Բաթ կուզէ անհրաժեշտ ընել հանգստե-
ութեան Սուէզի փառային ապաստարանները, զոր Լուի-Ֆրի-
դիկ կառավարութիւնը կը պաշտպանէր 1840ին:

տօնեայ լորտ Դոն Բասէլ միտք ունի իւր պաշ-
տօնէն հրաժարիլ ի պատճառ տարածայնութե-
ն որ երևան ելած է լորտ Բէլլընթիւնին և իւր
մէջը, ի մասին քաղաքական զանազան խնդրոց:

Թէպէտ և Վաղղիան կայսեր՝ ի վերջոյ չորս
վաճառականաց գործ նամակը խաղաղասիրական
յայտարարութիւններ կը պարունակէր, որոնք ան-
հիմն խօսքեր չէին, այսու ամենայնիւ կերելի
թէ զինուորական պատրաստութեանց շարժումը
պիտի չգաղարի Նիզիւն մէջ ուր մեծ գործու-
նէութեամբ կը շարունակէն ամառընէլու Սու-
էզի Վաղղիայ ծովագրերը, որպէս պատրաստ
գտնուին որեւիցէ յարձակման մը: Այս պատ-
րաստութեանց ծախուցը համար, Սուէզի Վաղղի-
այ օրագիրը կըսէ, թէ կառավարութիւնը 10 միլ-
լիոն լիւա սթէրլին պիտի խնդրէ բարձրանելէն:

Տարակից չկայ թէ այս կասկածները և զգուշ-
շու թիւնները յառաջիկա գաղ Նիզիւն և Վաղղ-
իւն փոխադարձ կացութեան և իրարու դէմ
ունեցած նախանձաւորութեան ի վերայ ծովու:
Վանդի Վաղղիայ ծովային զօրութիւնը քիչ տար-
ուան մէջ աւելցու աշխարհի կերպիւր մը, որ ծով-
վուց վաղեմի թագուհւոյն, այսինքն Նիզիւն
տէրութեան մեծ անհանգարտութիւն կը պատ-
ճառէ: Վաղղիան Նիզիւնին խաղաղասիրական
յայտարարութիւնները կրնան ազատօրէն ընել
Նիզիւն վաճառականները ի մասին ներկայ դեպ-
քերուն: Բայց երբեք չկրնար ազատօրէն ընել
Սուէզի Վաղղիայ քաղաքագէտ անձինքը ի
մասին ապագայ դիպուածոց:

Սուէզի Վաղղիան գէտ Նիզիւն ունեցած ըն-
թացքին յիշատակը ներկայ է միշտ քաղաքացի-
ական ժողովրդեան, և ո՛ր կրնայ երաշխաւոր ըլլալ
թէ օր մը Վաղղիան (Երբորդ՝ ժամանակիս պաշ-
տպաններէն քաղաքագէտ միտքը պիտի չգնէ
վրէժ առնելու Նիզիւնին, իւր հօրեղծորդ վրայ
եղած բռնութեանը համար:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄ

ԳԻՏ ՍՏԱՆՈՎ ԱՍՏ ԲԱՆ ԱՆՎԵՐՈՒ

Անաւորելի աշխարհի Բի, Նիզիւն ի Լաւի:

Ներքոյ առաջարկութիւնը ամեն մէկին դիւ-
րաւ հասկանալի ըլլալու համար, հայերէն հասա-
րակաց աշխարհարան կոչուած լեզուաւ կընեմ
որ ամեն մէկը խանաք ասոր բովանդակութիւնը
չնայելով ոչ ոքին, և ոչ ուղղադրութեանը:
Ըմենք ալ կրտսեան մը մարմնոյ աչօք, յիշան-
կիտանէն պաղի պաղի հաս եկող, թէ երկի մարդ,
թէ կնիկ մարդ, թէ տղայ, և թէ տղիկներ,
ամեն օր թիւով փարպիս հագուած սքեռած
կը պտտին, ամենէն յաւ ու անուշ կերակուրը
կուտեն, մէկ օր մ'ալ երկը կընկնեն, կնիկը եր-
կընէն, տղան հօրմէն, հայրը տղէն դատուած
չէ, ճամբորդ եղած ատեննիս պիլէ, այն փիս
գեղերը փափուկ թափութի մէջ կը պառկին, շատ
ճերմակ լաթեր կը հագնին մէկտեղ միալ չաղա-
տած, վաստիկը համար ճակատնուն երես-
նուն վրայ շատ մի քրտիք չերենար, ու կինն
ամեն օր ծոցերնին շատ փաթայ ալ կայ, ու ա-
տեն շատ ալ ամբիգոցի են, մենք իսկ ամեն
մէկըս, կընկնեն չորս չորս չորս չորս տարիներ
ըսկ մեղմէ շատ հեռու կ'երկրներ թողելով
կուգանք հա, որնոր հեմ օրիցայ հեմ բնութե-
րնդ գէտ բան է, որս ծուռ ու մուգ թիւ ճարտ-
թիւն ընելու, որս օտապաշտ թիւն, որս թեր-
պիւնութիւն, որս փափու ճարտիւն, որս զոյլում

ճութիւն, որս ջրափութիւն, որս խղճութեար-
աշխի, սէխութիւն, շատերնիս ալ համալուծի,
գիշեր ցօրեկ, լուր, կիւրակէ, տօն օրերը պիլէ
կրտսեան, շատերս մինչև անգամ տաք կերու-
կուր մի չենք ուտեր, ու նոր լաթի կտոր մի չենք
հագնիր, մէկ փարպիս վրայ տաք հանկուտ կը
ձգենք, ան ալ տու փուտ պիլեղմի խորգա-
լիւթութեամբ շահած աղանիս խաթանիս ըլլացող
նախապաշարեալ այսինքն հիմակու ժամանակին
քաղաքականութեանը հակառակ մարդկանց աճի
խօսքերը կը ընենք, վերայից ընտանիքին ալ ա-
սորպէս գիշեր ցօրեկ լուր քաղ կը բանին, կը
տանջուին, շատերը շալակին տալը չոճուխին կը
ծընին, ինչ տարաքիւն ըստ, մէկ մը երեւակայէ-
հասը լը անտաննի նեղութեամբ և 4-5 տարի
խուրպէթ պահելով, ակաւներնուն աւելցածը
ժողովելով, տուն կերթանք, տարի մի տիկնոտ
քիչ միալ պարտք կը շալակենք կինն կուգանք,
ու մեջքնին շատերն ալ կան որ վաթսուն տար-
վան է, տատնէ հինգ անգամ եկեր գացեր է ան
հալով, ևս կըսեմ ձեզի որ աղէ հաղար տարի
ալ այսպէս մնամք նէ կինն պիտի երթանք գամք
աս հալով: Ըճապայ Ստուած մարդս ստեղ-
ծած ատենը, ան ֆառնիկներ սիւղմէ հողէն ու
իս ու քեզ մարդը հողէն մի ստաղծեց, կամ
զանոնք աղա խաթանն ըրած ու մեզ ալ անոնց
ճառապատեմութեան տուաւ, չէ քաւ և մի լիցի: Ս-
տուած բոլոր մարդիկը հաւատար ստեղծեց և
կըստեղծէ, ու հայրնները մեղի ճառապատեման
առեւէր է, ոչ թէ մարդս մարդուն գերի տուաւ,
ևս ալ ձ'ը հետը պարագար ըլլաւ և համար թող

կիւճերնիք չգայ, ատանկ է նէ, մենք ալ այդ
հայրններէն եմք, որ անգէտ յիմար և թեր-
պիտի մնալով, անոնց հօրիկի պէս եղեր եմք:
ստոր ինչ չիքէ, չոճու իսին ալ հարցանես ա-
տանկ կըսէ: Ըճապայ մենք ալ այն ֆառնիկն
ըրուն պէս չենք կրնար ըլլալ, ան աղաներուն ու
խաթաններուն պէս չենք կրնար ըլլալ որ հան-
գիտ և ըռահաթ ապրինք: Թէոր հա կընտրեք աղ-
բիւր ըսեմ, պիտոր ըսեմք հապտ սէխութիւն
աշխարհութիւն, համարութիւնը, և տահայ պիլեղ-
մի ու թիւնները ո՛ր պիտի ընէ, ետին ևս աղա
դուն աղա, այս սէկիլմենը ո՛ր պիտի աղա, չէ
կըստալիս, ատանկ չէ, օշան տէկիլմենն ալ կայ,
տէկիլմենն աղա ալ կայ, մենք անհոգութեամբ
օշան տէկիլմենններէն եմք, անոնք հոգ ընեն
լիցին, տէկիլմենն աղաներէն եղեր են:

Վաղղիան ընել մեծ երուն հարցանեք նէ ձեզի
խապար կուտան, շատ քիչ տարի յառաջ մեր
կաթոցը չորրիտով օրը յիտեն տրամ բաւալի
մնամ կըմանուէր, ու անով գործը լը երկու
խառը լը կըմանուէր էր, որ Ստանկիտան
կերթար, ու հիմակ արշունը 20-30 դուռու շ-
նոց քեթէն պէղէ շապիկ հագնող ֆառնիկները:
ան քըթոտ ու չերիտու կըտաւէ շապիկով կը
մեննային: Վաղղիայէն եկող այս քիտար նա-
ղը պիտի օրներուն տեսէն չէ նէ, տէտէն տէտէն
հայրնի պէս տաւնց լեզուի առանց օրէնքի
չըլլալով լեզունը կը պտտուէր, անբան հայ
վաթններէն տաւնց տարեկանութիւն մի ունենալ
լու մենք որ հիմակ փառք լըտուծոյ, լեզու կը
ընեն ունիմք, լաթ հագնել բան բանիւ խառ

Անգղիոյ կառավարութիւնը, որ հեռատեսէ և շատ տարիներէ ետե գալու բանը կրնայ գուշակել, հիմապահանջ կրկնուորանի ամեն կերպիւ և իւր զինուորաց թիւը կաւելցնէ, որպէսզի անկեղեցիները դէպքերու պատրաստ գտնուի:

Չեմք ուղեր բնէ լծէ այս զինուորական պատրաստութիւնները պատերազմ կընշանակեն. այլ ընդհակառակն, խաղաղութեան հաստատուն անջնջուն նոր տպացոյց մըն է: Քանզի Վաղդիան բանի որ զօրաւոր և պատրաստ կըտեսնէ (Նիգղիոյ ազգը՝ ամենեւին միտքէն չկրնար անջնջել անոր դէմ ճշմարտական գործքի մը ձեռք դարձնել:

Իւր խորհրդոյ քարտուղար մօսիւ. Սորթրին ձեռքը Նաբոլէոն կայսեր գրած նամակը առ չորս վաճառականս ի վիճարուի, մեծ հաճութեամբ չընդունուեցաւ (Նիգղիոյ օրագրութեանց մէկ մասէն): Թայմ օրագիրը կըգրգռանայ թէ ինչպէս յիշեալ վաճառականները կըհամարձակին՝ առանց հրաման ունենալու, Նիգղիոյ թարգմանը ըլլալ, փոխանակ աղաչելու իրենց կառավարութիւնը որ խնդիրներ հաղորդէ Վաղդիոյ կայսեր:

Փարիզի Ռէյն օրագիրը հետեւեալ կերպիւ կը պատասխանէ յիշեալ անգղիացի օրագրութեան.

«Հաւարարութեանց (Թէշիֆաթ) վերաբերեալ ծանր գործ մը: Վայց ի վերջոյ չորս վաճառականները միմե չեն իրնար պատասխանել, թէ ինչ իրաւունք որ ունին (Թայմը խմբագիրները Նիգղիոյ ազգին թարգմանները ըլլալու, նոյն իրաւունքը ունին իրենք ալ, և թէ նախ յիշեալ խմբագիրներուն կըվերաբերի ազգին կողմանէ երեսփոխան կարգուած ըլլալուն իրենց հրամանագիրը ցոյց տալ, և յետոյ իւր հայրենակիցներէն այսպիսի պահանջում մը ընել:

Նիգղիոյ Տէյն Նիւ օրագիրը կըսէ թէ, Սոմալի Սորթարա անուն հրէան, (որուն գաւազնը յափշտակուեցաւ Հուսիս եկեղեցական կառավարութեանն պատճառանք թէ գաղտնի միջոց տուած է իւր քրիստոնեայ դայեակէն), այժմ ինտան կըգտնուի, ուր եկած է աղաչելու համար Նիգղիոյ կառավարութիւնը որ այս գործոյն գատաստանը՝ մօտերս գումարուելու տէրութեց ժողովոյն առջև դուրի: Սօսիւ Սորթարան ինտան չեկած, Նաբոլէոն կայսեր հետ անգամ մը տեսնուեր է. և կերեայ թէ իւր զուակին կորստեանը վրայ մեծապէս կըցաւի, որ այժմ եօթը տարեկան է ու բանտարկուած է հոսմէալ կան վանքի մը մէջ:

Արման խնայողական ընկերութիւն:

Այս անունով խիստ օգտակար ընկերութիւն

ընէալ որ դիտեմք նէ, զաննը կընծմ եթէ խելքերինս գլուխինս բերնը, մեզմէ շատ զխցօղին խօսքը մտիկ ընեմք, ու մէք ալ ֆաւանչներուն բռնած ճամբան բռնեմք նէ, տղաքներ իս աղջիկներինս ալ, չենէ թօռներինս անոնց պէս կընամբ ընէր: Իսկ ինչ կըսես, մենք մօրդ պապը քեզի չորս արտ հինգ խոյին, երկու էօք, իւզ, կով մի, ու չորս ու կէս հաւով համալու թէ մէջ չթողեր տէ՛ք. քեզ ֆոենեկի խելքով ալ թէր պիտի մարդ մի ըրած ըլլար նէ, հիմա կըլնէ աւելի ողորմիս չէիր հասեր հելպէթ. աստանէ նէ պարի մենք ընեմք որ մեր յետինները մեզի ուղորմիս մի օլուն հանեն, գիտեմ պիտի ըսես քի ինչով, ես տարին բոլոր վաստակս ստիան սուր խայ ինչ չոր հացի չեմ օգտեցներ: Ինչով պիտի ընեմ, ասոնք բրեք են նէ, ազգերուն մէջ հարուստ մարդ ունին, ֆիլան ունին, պիլան ունին, բացեր են գարատուններ, հերքեղին տղան կերթայ պիլէշ, հեմ բան կըտորվի. հեմ լուծ կըհագնի, ու հաց կուտէ: Այս իրաւ ես, չգիտես նէ ես ըսեմ, աստէ մատէ գարատուն պիլէ կայ, որ հօրն ու մօրը՝ փարայ ալ կուտան, որ երթայ աղբի, ու աղան հան թողու. է՛յ՛ ինչ կըսես մենք անոնք չունինք տէյի աստիկ մասնը, չէ՛ չեմք մնար, ես ձեզի հարուստ մարդուն ու ֆիլան ձեռքեր ալ տըված ողորմութեան փարային շատ փարայ կըդտնեմ, ու այդ բաներուն ամեն ալ կընեմ, ինչով մեր ճակատին քրտնքովը, հիւ մարդու մին ալ միննեթը չքաշելով, դուք ալ եկէր խօսքիս քիւմի մտիկ ընէք նէ. դուք չեմք տեսնամ:

(Թող՝ ըսէ մեկերիդ կըբայը, ինչ կու ըլլայ, ու

մը հաստատուեցաւ մօտերս՝ ի Հալէպ, աղգաւորական ջանիք յարգամեծար տեսարց (Յօհաննէսի): Քուրքճեանօֆ և Սարգիս Քէօսէեանց՝ որոնք ունեւոր և արժանաւարդ Հայ վաճառականներ են, և շատ տարիէ ի վեր իրենց՝ բնակութիւնը Հալէպի մէջ, հաստատած են, ուր ամեն ազգաց համարումը և համակրութիւնը խիստ արժանաւորութեամբ կըվայելեն:

Արման խնայողական ընկերութեան նպատակն է Հալէպի մէջ գտնուող հայազգի խոշոր ընկեր մասնակից ընէլ ժամանակիս յառաջ գիմութեան բարեազրդ՝ որոնք գլխաւորապէս երկուքի կըբաժնուին՝ այսինքն Սոսմէ և Վաճառականութիւն: Յարգոյ հաստատութիւնը պիտի տեսնէ թէ այս ընկերութեան արժանաւարդ հիմնադիրները հանձարեղ և խիստ գիւրդին ճամբայ մը բռնած են իրենց ազգօգուտ և Վստուածահաճոյ նպատակը յառաջ տանելու համար: Եւ եթէ, ինչպէս որ չեմք տարակուսիր, աղգասեր և բարեգութ անձինք քիչ կամ շատ նպաստ մատակարար ըլլալու բարեհաճին, այս պատուական ընկերութիւնը կատարեալ յաջողութեամբ պտտուելէ ի դատ, առաջնորդ ու օրինակ պիտի ըլլայ ուրիշ այս տեսակ ընկերութեանց հիմնադրութեանը հայաբնակ շատ քաղաքացի մէջ:

Հալէպի այս նորահաստատ ընկերութիւնը՝ նոյն քաղաքին Հայ բնակիչները երեք կարգի բաժնելով, առաջին կարգի իւրաքանչիւր անձէն մէկ անգամ տարը զուգուղ պիտի առնու. անկէ ետե շաբաթը քառասունական փարա, որ ընդ ամենայն 62 զուգուղ կընէ տարին վերջ:

Երկրորդ կարգի իւրաքանչիւր անձէն եօթը կէս զուղ պիտի առնու մէկ անգամ, և անկէ ետե շաբաթը քսանական փարա, որ ընդ ամենայն 33 1/2 զուգուղ կընէ տարին վերջ:

Երրորդ կարգի իւրաքանչիւր անձէն մէկ անգամ հինգ զուգուղ պիտի առնու և անկէ ետքը շաբաթը տասնական փարա, որ ընդ ամենայն 18 զուգուղ կընէ տարին վերջ:

Շաբաթականները մինչև տասը տարի պիտի շարունակուին. և այս կերպիւ ժողովուած ամեն զրամը՝ առանց անգործ թող տալու, հետզհետէ ապահով տեղուանք հարուրին 12 ամսոյսի տալով, ընկերութիւնը հաշիւ կընէ թէ տարը տարին ըննալու, առաջին կարգի իւրաքանչիւր բաժնորդ պիտի ունենայ 934 զուղ, որուն վրայ 66 զուգուղ ևս յաւելցնելով, հաղար պիտի ըլլայ առաջին կարգի բաժնորդին դրամագլուխը: Սոսի եթէ 100 հոգի առաջին կարգի բաժնորդ գտնուի, և հա հարիւր հաղար զուգուղ պիտի

մենք ալ իրիկըները հուսայ հունայ լծով փոփ կու ըլնաք. որս խորոզին, որս երկու գլխով տեխին, որս Նեսիրետտին հաճային, որս աղուէ պին հիքիաթները կըխաղաթենք. որս ալ՝ քեօր Արութենին հետ վիլիաթ գնալինս ու ճանբան վրանիս գալ ելլելը. հաղար հեղ խորաթեղուն ետե կինէ կու խորաթենք:

Մէկ քանի իրիկուն ալ սա կարգանք մտիկ ընեմք մէկմի, աստամայս ինչ խնթի խօսք է ըսեմք, մէկ քանինիս ալ աստամեղայր սուտ ու մուտ բաներ է՝ մերամինի խաբէլ փարանիս տանելէ ըսեմք, ախ աստամ բան ու գործ չունին, նստեր պոչ բաներ դրեր են. թղթին ալ մեղ բը չէ ըսեմք, եանիս մենք բանի գործի մէջ մեռեր ինքի պէս. հելպէթ մեջերին մէկ երկուք օլուն կէս բերով կըսէ թէ, փէք պօշի չինմանիր հելէ. ու մէկմի մտածանք՝ ու եկէք փորձենք. սեպէ քի իրաւ իրաւ փարաներինս պիտի ուտեն, անանկ թող ըլլայ, շատ բան մի չէ եայ, կըսե պինք քի շաբաթը ֆինճան մի իրախի ելլել խը մեցանք, մէկալը չորս խաչկէ ելլել խմեց, մէկալը մէկ . . . մէկալը . . . ինչ կու ըլլայ շաբաթը քսուսուն, քսան, ասոր փարայ տալով, զուգուղու մուրացող քսան ալ կուտայ, ու հիւ չգիտնար, թէ որ աս ըսեմք ու աս տալիք փաբանիս ալ՝ ձեպերնուս կու նետիք պէս տանք նէ. ես ձեզի խաղար տամ, մենք ալ ան ֆաւանչներուն պէս չեն, հաղար իրաւ առաներէն աղի թօռներ կու կալնէք. աման մարդու բան չեսք, ինչով, իշտէ ասով:

գումարուի: Երկրորդ կարգի բաժնորդը՝ տարը տարին ըննալու, պիտի ունենայ 475 զուգուղ, որուն վրայ 25 զուգուղ ևս յաւելցնելով, 500 պիտի ըլլայ երկրորդ կարգի բաժնորդին դրամագլուխը: Սոսի եթէ 200 հոգի երկրորդ կարգի բաժնորդ գտնուի, որ գումար բան չէ, և հա հարիւր հաղար զուգուղ ալ այս կողմէն պիտի գումարու: Երրորդ կարգի իւրաքանչիւր բաժնորդը՝ տարը տարին վերջը պիտի ունենայ՝ 244 զուգուղ, որուն վրայ 9 զուգուղ ալ յաւելցնելով, երրորդ կարգի բաժնորդին՝ դրամագլուխը պիտի ըլլայ 250 զուգուղ: Սոսի եթէ 300 հոգի ալ երրորդ կարգի բաժնորդ գտնուի, որ շատ զիւրին է, և հա 75 հաղար զուգուղ ալ այս կողմէն պիտի գումարուի:

Այս կերպիւ տարը տարին վերջը, Արման խնայողական ընկերութիւնը՝ 275 հաղար զուգուղ՝ դրամագլուխ մի պիտի ունենայ. և յայնժամ յիշեալ ընկերութեան հիմնադիրները կըխոստանան բաժնորդներուն մէջէն 12 հոգի ընտրելով, կառավարութեան ժողովը կազմել և նոյն դրամագլուխ վաճառատուն մը հաստատել և անոր տեսչութիւնը յիշեալ ժողովոյն յանձնել, իրենք ալ վերակայու թիւն և խնամակարութիւն ընելով անոր յառաջ գլխութեանը: Այս վաճառահաշու թեան տարեկան գործքերէն յառաջ գալու, շահուն մէկ մասը՝ ընկերութեան անգամներուն բաժնէլէ ետե, մնացեալ մասովը պիտի աշխատուի բարեկարգ գարատուն մը հաստատուելու: Հալէպի մէջ ի կըթուութիւն հայազգի մանկանց:

Հա համառօտիւ նկարագրեցինք Արման խնայողական ընկերութեան ազգօգուտ նպատակը, բայց տարակոյս չունենալով որ անոր վրայօք ընդարձակ տեղեկութիւն մը կընայ նպատաստանայց ըլլալ բարեյաջող յառաջ գլխութեան յիշեալ ընկերութեան, արժան համարեցինք լրագրոյս լանսիրականին մէջ հրատարակել Վրաման խնայողական ընկերութեան պաշտօնական յայտարարութիւնը. որուն վերնագիրն է. Ապուլ Նաբայ, Քիւ սպիւղ շաք բան շահէլ:

Ինչեանքը ծանուցինք թէ, ըստ հրամանաց օգոստոսիալ Սոլթանին, Վարձարդոյն Ռուսը յատուկ (Յանձնաժողով) մը հաստատեց, որ տէրութեան դրամական կացութեանը վրայօք քըն նութիւններ ընելով, անոր վերաբերեալ հարկաւոր բարեկարգութիւնները գրի առնու և օսմանեան կառավարութեանը ներկայ պընէ:

Երանալ քը Վանսիսիլիսի օրագիրը, իւր թուոյն մէջ որ ի 18-30 գեկտեմբերի, յիշեալ (Յանձնաժողով) աշխատութեանց գլխաւոր հիւ

Մենք ալ այս քաղաքը մեր ազգին մէջ քանի մի հատ խելքը գլուխը մարդ ունիք շատ պօշիլ ենք, իրաւ անոնց ալ ամեն մէկը մէկ մէկ չենտ են. շատե ալ իրենց գործէն աճիդ, ամա պէլքի մեր այս հալովը ասխորտար մի բանը մտածալով՝ գնալ իրենց բոնընուս արթնան ու շատ աղէկ ըսեն ու ընկերութիւն մի հաստատան, և մեզի ալ տեղ մի ցոյց տան քի իշտէ մենք քի ֆիլէնք ամեն տարի փարանուդ հիտաղը տեսնալով սէլնէթ տալու, ու եկէր փարանիդ խոյիդ ըլլայ նէ՛ մենք տալու. դուք հեմն զայրէթ ըրեք: Այ, որոն երթանք, եկէք կինէ մինասիպ է նէ Վիքքճեանօֆ (Յօհաննէս աղային և Քէօսէեանց Վարդիս աղային քով երթանք. անոնք աստիկ բանին անկաճ կուտան, հեմ դիտես քի այս թղթերն ալ, իրեն տպել տրվեր ու մեզի տալը թղթ մի ըրեր են, է՛յ երթանք ինչ ըսենք՝ տեղ քի մենք ալ մէտե ունիմք (Յանկիստանու մարդ պըք պէս ըլլալու, հարուստ ու ըստհաթ տալը ըլլու, ամմ փարանիս շատ չէ, քիւմի ալ խելքերինս չհասնիր բնաթը ընենք նէ անոնց պէս կըլնաք, ասոր համար դուք բան մի գիտէք:

Ահա մենք (Յօհաննէս ու Վարդիս ալ գիւշեր ցորեկ ձեր խելք՝ վիճակը տեսնելով, ու քաղած նեղութիւններնուդ վրայ ցաւելով և հին և նոր պատմութիւններէն խմանալով, և ձեր հեմիչերին ըլլալովիս, ու (տուած գիտէ մեզ քընալովիս միշտ կու մաշնը, եկէր դուք ալ մեզ մտիկ ընէք ու տարը տարի ակռանիդ սըկ մեք նէ ձեզի հանգստութեան ճամբայ մի գտեք ինք: Ենտը:

(Խոսքը շարունակուի)

